COMISIA
EUROPEANĂ

Bruxelles, 14.8.2020
COM(2020) 372 final

RAPORT AL COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL REGIUNILOR

Evaluarea Mărcii patrimoniului european (MPE)

{SWD(2020) 161 final}

RAPORT AL COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL REGIUNILOR

Evaluarea Mărcii patrimoniului european (MPE)

Marca patrimoniului european (MPE) este o acțiune a Uniunii Europene[1] care urmărește să consolideze sentimentul cetățenilor europeni de apartenență la Uniune, în special în rândul tinerilor, pe baza unor valori și elemente comune ale istoriei și patrimoniului cultural european, precum și prin aprecierea diversității naționale și regionale. Acțiunea se axează pe istoria și valorile europene comune și contribuie la consolidarea dialogului intercultural; ea pune un accent mai redus pe conservarea siturilor. Toate statele membre participă la acțiune, cu excepția Irlandei și a Suediei[2].

Până în prezent, Comisia a atribuit Marca patrimoniului european unui număr de patruzeci și opt de situri pentru valoarea lor simbolică, rolul pe care l-au jucat în istoria europeană și activitățile pe care le desfășoară pentru **a apropia mai mult Uniunea Europeană de cetățenii săi.** În sensul acțiunii, „situri" înseamnă monumente, situri naturale, subacvatice, arheologice, industriale sau urbane, peisaje culturale, locuri comemorative, bunuri și obiecte culturale și patrimoniu imaterial asociate unui loc, inclusiv patrimoniul contemporan. Marca patrimoniului european nu este asociată unui premiu în bani.

Comisia pune în aplicare Marca patrimoniului european cu sprijinul unui juriu european de experți independenți care efectuează selecția și monitorizarea la nivelul Uniunii.

Prezentul raport de **evaluare** a Mărcii patrimoniului european este prezentat în conformitate cu articolul 18 din Decizia 1194/2011/UE[3] și este însoțit de un document de lucru al serviciilor Comisiei (SWD) care prezintă toate elementele de probă. Acesta se bazează pe 102 răspunsuri primite de la toate părțile interesate în cadrul unei consultări publice deschise. Evaluarea analizează progresele înregistrate în ceea ce privește punerea în aplicare a acțiunii în **primii șase ani de existență 2011-2017**, în scopul dezvoltării în continuare a acțiunii pentru ca aceasta să își poată valorifica întregul potențial și înregistra progrese calitative. Evaluarea examinează cinci criterii: relevanța, coerența, eficiența, eficacitatea și valoarea adăugată la nivelul UE, astfel cum sunt prevăzute în Orientările Comisiei privind o mai bună legiferare[4].

În general, evaluarea sugerează că **acțiunea privind Marca patrimoniului european rămâne relevantă pentru nevoile actuale ale UE** și este conformă cu noua agendă europeană pentru cultură[5] și cu interesul tot mai mare față de cultură și față de patrimoniul cultural al cetățenilor UE, după cum o demonstrează nivelul ridicat de participare la Anul

---

1 Decizia nr. 1194/2011/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 noiembrie 2011 de instituire a unei acțiuni a Uniunii Europene privind Marca patrimoniului european, JO L 303/1, 22.11.2011

2 La momentul evaluării, Regatul Unit era stat membru, dar nu a participat la acțiunea MPE.

3 JO L 303/1, 22.11.2011

4 https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/better-regulation-why-and-how/better-regulation-guidelines-and-toolbox_ro

5 Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor, „O nouă agendă europeană pentru cultură", COM(2018) 267 final, 22.5.2018.

European al Patrimoniului Cultural 2018. Constatările acestei evaluări, astfel cum sunt detaliate în documentul de lucru al serviciilor Comisiei (SWD), arată că acțiunea trebuie să continue a fi dezvoltată, dar că sfera sa de cuprindere geografică nu trebuie să se extindă dincolo de UE, până în momentul în care acțiunea va fi mai bine stabilită la nivelul UE.

1. Relevanța

Constatările prezentei evaluări arată că Marca patrimoniului european este **relevantă pentru interesul tot mai mare față de cultură și de patrimoniul cultural** în rândul cetățenilor UE. Facilitarea schimbului de experiență și a schimbului de bune practici în întreaga Uniune este deosebit de relevantă pentru necesitatea cooperării europene în domeniul culturii și al patrimoniului cultural. Aceasta este cea mai promițătoare modalitate de a dezvolta înțelegerea și practicile profesionale și de a consolida conexiunile colegiale în Europa. Cu toate acestea, în primii ani de punere în aplicare, **acest potențial al acțiunii nu a fost încă realizat**, și nu toate statele membre sunt implicate în acțiune.

- Comisia va continua să dezvolte acțiunea și să intensifice eforturile de implicare a tuturor statelor membre în acțiune.

2. Coerența

Evaluarea a constatat că Marca patrimoniului european este o **inițiativă distinctă în cadrul UE**. Marca patrimoniului european pune mai puțin accent pe aspectul conservării siturilor, concentrându-se, în schimb, asupra sensibilizării cetățenilor europeni cu privire la istoria și cultura europeană. Evaluarea a constatat, de asemenea, că, în ceea ce privește obiectivele, Marca patrimoniului european este asemănătoare mai degrabă cu alte inițiative și programe ale UE în domeniul cultural, decât cu programele UNESCO. Totuși, s-a identificat un risc de suprapunere între Marca patrimoniului european și inițiativa „Itinerarii culturale” a Consiliului Europei.

Datorită **naturii transversale a patrimoniului cultural**, Marca patrimoniului european oferă un potențial pentru sinergii cu domeniile de politică socială, economică și internațională. Acestea ar putea fi dezvoltate ca urmare a unei colaborări politice mai active în cadrul Noii agende europene pentru cultură și al Cadrului de acțiune european pentru patrimoniul cultural[6]. S-ar putea realiza, de asemenea, unele sinergii între Marca patrimoniului european și programele UE în domeniul educației și formării, cum ar fi programul Erasmus+.

- Comisia va menține accentul pe importanța europeană a siturilor europene de patrimoniu cultural în istoria și cultura Europei și/sau pe construirea Uniunii ca o caracteristică distinctivă a acțiunii și ca bază pentru dezvoltarea și îndeplinirea obiectivelor sale.
- Comisia va urmări să utilizeze coeziunea și sinergiile identificate între Marca patrimoniului european și alte acțiuni ale UE în domeniile culturii, educației și cetățeniei (de exemplu, programul „Europa pentru cetățeni”, programul Erasmus +, DiscoverEU, Capitalele europene ale culturii etc.).

3. Eficiență și guvernanță

O **gamă variată de situri,** atât materiale, cât și imateriale, individuale și multiple, naționale și transnaționale, sunt eligibile pentru acordarea Mărcii patrimoniului european. Evaluarea consideră că acesta este **un avantaj în ceea ce privește atragerea și reunirea unei varietăți**

[6] Cadrul de acțiune european pentru patrimoniul cultural, SWD(2018) 491 final, 5.12.2018.

de situri potențiale pentru marcă și că va permite să se facă distincție între această acțiune și alte inițiative din domeniul patrimoniului cultural. Introducerea unor **criterii de selecție comune** a fost una dintre principalele modificări efectuate în 2011, când Marca patrimoniului european a fost transformată dintr-o inițiativă interguvernamentală într-o acțiune la nivelul UE. Criteriile comune de selecție asigură relevanța siturilor pentru obiectivele Mărcii patrimoniului european, întrucât **siturile desemnate definesc în mod clar importanța lor europeană** și se angajează să pună în aplicare activități pentru a atinge obiectivele acțiunii. În plus, criteriile de selecție comune au contribuit la conturarea identității acțiunii.

Evaluarea a evidențiat faptul că, în comparație cu alte programe sau inițiative din domeniul patrimoniului cultural, criteriul **importanței europene este o caracteristică distinctivă a acțiunii** și, *de facto*, reprezintă criteriul de bază pentru atribuirea Mărcii patrimoniului european. Cu toate acestea, evaluarea a constatat că **elaborarea unui discurs european este dificilă** pentru o mare parte dintre siturile candidate.

- Comisia va căuta să sprijine potențialele situri avute în vedere pentru atribuirea mărcii, precum și siturile care poartă Marca patrimoniului european, în ceea ce privește elaborarea discursurilor lor europene astfel încât acestea să poată îndeplini și să continue a îndeplini criteriul importanței europene.

Evaluarea a constatat că, deși **potențialul de cooperare și de creare de rețele tematice** este integrat în categoriile de eligibilitate, acesta nu a fost încă exploatat pe deplin. Majoritatea siturilor cărora li s-a atribuit Marca patrimoniului european între anii 2013 și 2017 au fost situri individuale, în special clădiri istorice, elemente de patrimoniu documentar și arhitectural, precum și locuri comemorative. Înainte de 2018, un singur sit transnațional și un sit tematic național au primit Marca patrimoniului european.

- Comisia își va intensifica eforturile de promovare a cooperării și a creării de rețele tematice între statele membre, cu scopul de a permite atribuirea Mărcii patrimoniului european unui număr sporit de situri tematice transnaționale și naționale.

Evaluarea impactului acțiunii a presupus că **un proces de selecție în două etape**, și anume preselecția la nivel național și apoi selecția la nivelul Uniunii, ar fi o modalitate de a asigura o distribuție geografică echitabilă a mărcii în întreaga UE. Evaluarea a constatat că distribuția geografică a siturilor cărora li s-a atribuit Marca patrimoniului european este în continuare dezechilibrată după primii ani de punere în aplicare a acțiunii, întrucât mai multe situri MPE se află în statele mai mari.

- Comisia va încuraja toate statele membre să participe la acțiune și să promoveze candidaturile statelor membre participante care nu dispun de un sit desemnat.

Selectarea siturilor pentru atribuirea mărcii se desfășoară în două etape: Preselecția a maximum două situri la nivel național, o dată la doi ani; ulterior, selectarea siturilor de către juriul european sub responsabilitatea Comisiei. Evaluarea a constatat că un proces de selecție în două etape poate fi ineficient, deoarece toate cererile sunt evaluate, chiar și cele în care situl solicitant nu demonstrează în mod clar în cerere valoarea europeană simbolică. Întrucât fiecare stat membru participant își stabilește propriile proceduri și propriul calendar de preselecție în conformitate cu principiul subsidiarității, acest lucru conduce la diferite ocazii pentru siturile de patrimoniu cultural să participe la acțiune.

Selecția la nivel european a acțiunii, cu sprijinul juriului UE, funcționează corect. Evaluatorii au identificat un domeniu în care s-ar putea crește eficiența procesului de

evaluare. Marca poate fi atribuită unui sit numai în cazul în care cererea îndeplinește toate cele trei criterii. Deși trei sferturi dintre siturile care nu au fost selectate nu îndeplineau criteriul de importanță europeană și, prin urmare, nu li s-a putut acorda marca, juriul UE a evaluat cererea în raport cu celelalte două criterii, și anume proiectul propus și capacitatea operațională.

Juriul comunică deciziile sale de selecție siturilor candidate prin intermediul coordonatorilor naționali și transmite Comisiei spre publicare un raport privind siturile preselecționate. Siturile selecționate consideră că această comunicare și explicațiile aferente sunt suficiente, în timp ce siturile neselecționate ar prefera o explicație mai personalizată și mai detaliată. Siturile candidate care nu sunt selecționate pentru atribuirea mărcii în cadrul unei selecții la nivelul Uniunii pot depune noi cereri de preselecție la nivel național în anii următori.

- În ceea ce privește selecțiile viitoare, Comisia va analiza modurile de a spori eficiența procesului de selecție, precum și posibilitățile de a participa la acțiune pentru siturile de patrimoniu cultural, în special printr-o mai bună informare.
- Comisia va analiza opțiunile de simplificare a proceselor de selecție și evaluare și de a oferi explicații mai detaliate cu privire la rezultatele selecției. Juriul UE va continua să evalueze toate criteriile de atribuire a mărcii, cu obiectivul de a baza evaluarea pe toate informațiile incluse în cerere.

Evaluarea pune sub semnul întrebării eficiența cotelor naționale, și anume selectarea unui număr maxim de un sit per stat membru în fiecare an de selecție. Deși cotele ar fi putut fi utile în etapele inițiale ale acțiunii, ca mijloc de a controla numărul de situri MPE, acestea pot deveni un obstacol în calea dezvoltării ulterioare a acțiunii.

- În cazul în care Decizia nr. 1194/2011/UE (temeiul juridic) ar fi revizuită, Comisia ar avea în vedere, în consultare cu statele membre, opțiuni pentru eliminarea cotei naționale de un sit pentru fiecare stat membru.

Evaluarea a constatat că administratorii siturilor și juriul european implicați în exercițiu au perceput în mod pozitiv **prima monitorizare a siturilor cărora le-a fost atribuită marca** din 2016, efectuată cu scopul de a se asigura că siturile continuă să îndeplinească criteriile și că respectă proiectul și planul de lucru prezentate în cererea aferentă. Majoritatea administratorilor de situri au apreciat oportunitatea de a trece în revistă realizările lor și îmbunătățirile aduse în ceea ce privește performanța sitului. Analiza arată că jumătate din toate recomandările furnizate de juriul european în cursul procesului de selecție fuseseră implementate integral sau parțial până la momentul monitorizării. Cu toate acestea, monitorizarea în forma sa actuală este mai degrabă o evaluare a performanței decât o monitorizare, în sens strict. Analiza evidențiază necesitatea unui cadru de monitorizare clar, cu indicatori comuni pentru statele membre, în vederea asigurării unei abordări coerente a procedurii de monitorizare.

- Comisia va continua să evalueze și să îmbunătățească procedurile de monitorizare pentru viitoarele exerciții de monitorizare.

Evaluarea a constatat că nivelul de **comunicare publică cu privire la Marca patrimoniului european** este moderat. Nu toate siturile au utilizat pe deplin vizibilitatea și materialele de branding oferite de Comisie. În plus, comunicarea dintre actorii implicați în punerea în aplicare a acțiunii europene, și anume Comisia, coordonatorii naționali și administratorii siturilor, este un domeniu în care sunt necesare îmbunătățiri. Colaborarea în rețea între situri

este în curs de dezvoltare și există o cerere mare în cadrul acțiunii pentru o comunicare mai intensă.

- Comisia își va intensifica eforturile de consolidare a activităților de comunicare cu privire la acțiunea europeană și de promovare a cooperării și a creării de rețele tematice între situri.
- În cadrul actualului program „Europa creativă”[7], au fost alocate fonduri pentru conceperea și gestionarea activităților de colaborare în rețea și de consolidare a capacităților pentru siturile care beneficiază de Marca patrimoniului european în 2019 și 2020.

4. Eficacitatea

Evaluarea a constatat că, de la lansarea sa, acțiunea Marca patrimoniului european a înregistrat **progrese în ceea ce privește atingerea celor două obiective generale ale sale**, și anume consolidarea sentimentului cetățenilor europeni de apartenență la Uniune și consolidarea dialogului intercultural. Majoritatea respondenților la consultarea publică deschisă care au vizitat siturile ce poartă Marca patrimoniului european sunt de acord că vizita a consolidat sentimentul lor de apartenență la Europa. În ceea ce privește consolidarea dialogului intercultural, o înțelegere limitată a dialogului intercultural în rândul administratorilor de situri și comunicarea multilingvă limitată constituie principalele obstacole în calea realizării de progrese în vederea atingerii acestui obiectiv.

- Comisia va analiza modalitățile de îmbunătățire a înțelegerii de către administratorii de situri a dialogului intercultural și a angajamentului de intensificare a acestuia pentru a contribui mai eficient la obiectivele generale ale acțiunii.

Evaluarea a observat progrese de la lansarea acțiunii în ceea ce privește sublinierea importanței europene a siturilor și a valorii lor simbolice, precum și în ceea ce privește sporirea vizibilității și atractivității siturilor la scară europeană. În pofida acestui fapt, elaborarea unui discurs european reprezintă în continuare o provocare pentru unele situri, iar identificarea unor subiecte comune este în continuare dificilă pentru întreaga rețea a Mărcii patrimoniului european.

Evaluarea a constatat, de asemenea, că s-au înregistrat progrese în ceea ce privește o mai bună înțelegere de către cetățenii europeni a istoriei Europei și a construirii Uniunii, precum și a patrimoniului lor cultural comun și, totodată, divers. Respondenții la consultarea publică deschisă au fost de acord că o vizită la oricare dintre siturile MPE, efectuată la fața locului sau online, le-a îmbunătățit înțelegerea istoriei și a culturii europene și le-a îmbunătățit cunoștințele despre construirea Europei și integrarea acesteia.

Evaluarea a constatat că, pentru majoritatea siturilor, s-a înregistrat o îmbunătățire și o accelerare a accesului pentru vizitatori, inclusiv în ceea ce privește accesul virtual în limbi străine. Cu toate că marca a fost adăugată cu succes la activitățile de comunicare și educație ale siturilor, există încă **nevoia de a dezvolta noi activități educaționale** care să abordeze patrimoniul cultural comun. Sensibilizarea publicului local în vederea colaborării cu comunitățile locale rămâne o provocare pentru multe situri. Până în prezent, s-au înregistrat puține progrese în promovarea sinergiilor dintre patrimoniul cultural și creația și creativitatea contemporane. În plus, nu s-a demonstrat că MPE contribuie la dezvoltarea economică și

[7] Regulamentul (UE) nr. 1295/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 decembrie 2013 privind instituirea programului „Europa creativă” (2014-2020), JO L 347/221, 20.12.2013.

durabilă a regiunilor, în special prin intermediul turismului cultural, deşi o treime dintre situri raportează că sunt implicate în activităţi de colaborare cu comunităţile şi întreprinderile locale.

Evaluarea a constatat că jumătate dintre situri au implementat activităţi comune cu siturile MPE din alte state membre, de exemplu: expoziţii, conferinţe, concerte, ateliere şi evenimente de promovare. Unele situri preferă să coopereze cu situri cărora nu li s-a atribuit MPE şi care abordează un subiect comun, în timp ce jumătate dintre siturile MPE ar dori să se îmbunătăţească cooperarea în cadrul acţiunii. Crearea unei reţele MPE drept structură de cooperare este un deziderat explicit al părţilor interesate.

Siturile MPE raportează că au dobândit un număr mare de **beneficii ca urmare a desemnării**, inclusiv un sprijin local consolidat şi o dimensiune europeană; o atenţie sporită din partea mass-media; o mai bună integrare în Europa; precum şi creşterea vizibilităţii şi a numărului de vizitatori. În schimb, dobândirea statutului de sit MPE este, de asemenea, solicitantă din punctul de vedere al resurselor umane şi financiare necesare pentru implementarea proiectului lor.

- Comisia a lansat activităţi menite să contribuie la consolidarea capacităţii siturilor MPE de a acţiona la nivel internaţional şi la realizarea obiectivelor MPE şi a durabilităţii rezultatelor sale, de exemplu prin activităţi de formare şi de mobilitate a personalului, realizate între situri.

5. Valoarea adăugată la nivelul UE

Valoarea adăugată asigurată prin desfăşurarea acţiunii la nivel european, în comparaţie cu acţiunea interguvernamentală anterioară, constă în principal în evidenţierea importanţei europene a siturilor MPE. Siturile pot oferi un conţinut tangibil care oferă substanţă unor concepte abstracte precum valorile şi identitatea europene. În plus, siturile MPE pot servi drept legătură între discursul european şi siturile locale şi cetăţenii. Până în prezent, nu s-a înregistrat nicio valoare adăugată concretă la nivelul UE în ceea ce priveşte consolidarea dialogului intercultural. Acest fapt s-ar putea datora caracteristicilor siturilor de patrimoniu, care rareori pun un accent deosebit pe activităţile care oferă un mare potenţial de sprijinire a dialogului intercultural, după cum se observă în domeniile socio-culturii, artelor spectacolului, sferelor urbane etc.

Implicarea UE a permis stabilirea unor criterii de selecţie comune, precum şi a unor proceduri de selecţie şi monitorizare la nivel european. Aceste evoluţii pot fi considerate drept o valoare adăugată importantă în comparaţie cu iniţiativa interguvernamentală anterioară. Siturile MPE recunosc valoarea adăugată a acţiunii la nivelul UE prin prisma posibilităţii de a face schimb de experienţă şi de bune practici, de a învăţa de la ceilalţi şi de a elabora un discurs pe teme europene comune.

Evaluarea a constatat că este posibil ca valoarea adăugată la nivelul UE a acţiunii să fie limitată prin faptul că domeniul său de aplicare este prea restrâns (şi anume, se concentrează asupra siturilor). Cu toate acestea, încetarea acţiunii ar fi prematură şi ar putea transmite un semnal negativ cetăţenilor, în special părţilor interesate din situri şi din sectorul patrimoniului cultural. Eforturile depuse de siturile MPE pentru a sublinia importanţa lor europeană şi pentru a creşte gradul de conştientizare în rândul cetăţenilor ar fi grav afectate.

- Comisia va avea în vedere modalităţi suplimentare de extindere a domeniului de aplicare al acţiunii, în special prin elaborarea şi difuzarea discursurilor europene ale

siturilor; consolidarea cooperării și a creării de rețele tematice între siturile MPE; precum și prin contribuirea la consolidarea capacităților siturilor respective.